

УДК 582.288 + 581.961 (477.7)

**РЕВІЗІЯ ЗНАХІДОК ГРИБІВ РОДУ *JACKROGERSELLA* З
ТЕРИТОРІЇ ЯЛТИНСЬКОГО ГІРСЬКО-ЛІСОВОГО ПРИРОДНОГО
ЗАПОВІДНИКА (КРИМ, УКРАЇНА)**

Худич А.С., Чвіков В.С.

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
anastasiahudich18@gmail.com*

Khudych A.S., Chvikov V.S. Revision of the *Jackrogersella* fungal genus finds from the territory of Yalta Mountain-Forest Nature Reserve (Crimea, Ukraine). The results of revision of some specimens from CWU (Myc) and KW Mycological Herbaria are presented. Among studied specimens two were reidentified like members of *Jackrogersella* and two were reidentified like *Hypoxylon fragiforme*, one was identified properly. A single specimen, known in Ukraine as *Nemania diffusa*, really is *Jackrogersella* cf. *multiformis*.

Jackrogersella L. Wendt, Kuhnert & M. Stadler – невеликий рід сумчастих грибів, який названий на честь видатного американського міколога Джека Роджерса. Нещодавно він був виокремлений з роду *Annulohypoxylon* Y.M. Ju, J.D. Rogers & H.M. Hsieh на основі молекулярно-генетичних досліджень та відмінності у пігментному складі [Wendt et al., 2017]. Той, у свою чергу, був виділений з великого поліморфного роду *Hypoxylon* Bull. [Hsieh, 2005]. Рід об'єднує ксилотрофні гриби з добре розвиненими подушкоподібними або розпростертими поверхневими стромами, з виступаючими усіченими верхівками перитеціїв і виразними остіолями [Hsieh, 2005; Wendt et al., 2017]. Рід належить до родини Hypoxylaceae DC. з порядку Xylariales Nannf. класу Sordariomycetes O.E. Erikss. & Winka [Mycobank, 2020].

Станом на цей час у складі *Jackrogersella* відомо 6 видів [Index Fungorum, 2020], з них в Україні зареєстровані два: *J. cohaerens* (Pers.) L. Wendt, Kuhnert & M. Stadler (= *Hypoxylon cohaerens* (Pers.) Fr.) та *J. multiformis* (Fr.) L. Wendt, Kuhnert & M. Stadler (= *Hypoxylon multiforme* (Fr.) Fr., = *H. crustaceum* (Sowerby) Nitschke) [Гриби України, 2020].

Зараз триває критична ревізія зразків роду *Jackrogersella* та морфологічно подібних грибів з фондів Наукового мікологічного гербарію Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна CWU (Myc). Представлена робота ґрунтується на результатах ревізії зразків з Ялтинського гірсько-лісового природного заповідника (Гірський Крим, Україна).

Гербарний зразок KW 6690/440 (дублікат CWU (Мус) AS 442) був зібраний на корі повалених стовбурів бука Т.О. Мережко 6 червня 1984 р. Він був ідентифікований М.Ф. Сміцькою як *Huroxylon cohaerens* (Pers.) Fr. Ще один зразок – KW 6691/12258 (дублікат CWU (Мус) AS 443) був зібраний і ідентифікований як *H. cohaerens* І.О. Дудкою та Т.О. Мережко 2 червня 1993 р. За сучасними даними ці зразки мали би називатися *Jackrogersella cohaerens*, але їх було перевизначено як *Huroxylon fragiforme* (Pers.) J. Kickx f.

Варто зауважити, що молоді строми *H. fragiforme* мають помаранчево-червоні інкрустуючі гранули, завдяки чому нагадують плід суниці (звідси походить видовий епітет – *fragiforme*). Але у старих і перезимувалих стром ця інкрустація зникає, а гістохімічні реакції стають невиразними [Pyrenomyces..., 2020]. Враховуючи той факт, що обидва види розвиваються на деревині бука, а розміри спор у *J. cohaerens* та *H. fragiforme* дещо перекриваються (10-15 × 4,8-6,8 та 8,8-12,2 × 3,4-5,5 мкм, відповідно), старі зразки цих видів можна переплутати. Приналежність вищезгаданих зразків до *Huroxylon fragiforme* була підтверджена тайванським ксиларіологом Yu-Ming Ju.

Гербарний зразок KW 23945 (дублікат CWU (Мус) AS 1964) був зібраний на деревині бука В.В. Кузуб (Джаган) 5 травня 2000 р. і визначений нею як *Huroxylon crustaceum* (Sowerby) Nitschke. За сучасними даними цей зразок мав би називатися *Jackrogersella multiformis*, але його було перевизначено О.Ю. Акуловим як *Jackrogersella cohaerens*. Останній має дещо більші за розміром спори, ніж у *J. multiformis* (8,8-12,2 × 3,4-5,5 мкм та 8,8-10,3 × 3,7-4,9 мкм відповідно), а колір пігментів зрілих стром *J. multiformis* в КОН іноді може бути оливковим, як і у зрілих стром *J. cohaerens*, тому ці види можна переплутати. У розпізнаванні цих видів може допомогти їх субстратна спеціалізація. *J. multiformis* розвивається переважно на деревині рослин з родини Betulaceae Gray, у той час як *J. cohaerens* розвивається виключно на деревині бука [Pyrenomyces..., 2020].

Гербарний зразок KW 7612/8591 (дублікат CWU (Мус) AS 507) був зібраний на пні *Fagus taurica* Popl. професором І.О. Дудкою 29 вересня 1966 р. і визначений Л.В. Смик як *Ustulina linearis* Rehm (сучасна назва – *Nemania diffusa* (Sowerby) Gray). Це була перша і єдина знахідка *N. diffusa* в Україні. Але в результаті ревізії зразок був перевизначений О.Ю. Акуловим та французьким ксиларіологом Жаком Форньє (Jacques Fournier) як *Jackrogersella* cf. *multiformis*. *Nemania diffusa* є доволі рідкісним видом, в той час як *Jackrogersella multiformis* доволі поширений в Європі і Україні, зокрема [Гриби України, 2020; Pyrenomyces..., 2020].

Зовнішній вигляд і будова репродуктивних структур у *J. multiformis* та *N. diffusa* доволі схожі. Надійний критерій, що дозволяє розпізнати принадлежність гриба до роду *Nemania* Gray – відсутність пігментів, що екстрагуються в КОН, але в старих стромах *Jackrogersella* ця ознака також часто невиразна [Pyrenomyces..., 2020]. *J. multiformis*, як вже зазначалося

вище, розвивається на представниках родини Betulaceae, у той час як *N. diffusa* немає вираженої субстратної спеціалізації. За сукупністю морфологічних ознак зразок KW 7612/8591 міг би бути визначений як *J. multiformis*, якби субстратом був не бук, а граб. Враховуючи, що зразок був зібраний на пні це є цілком імовірно, але поки що ми маємо підписати цей зразок лише як *Jackrogersella* cf. *multiformis*. З урахуванням цих даних ми маємо зауважити, що інформація про знахідку *Nemania diffusa* на території України є хибною.

Гербарний зразок CWU (Мус) AS 1422 був зібраний О.Ю. Акуловим 4 липня 2004 р. на деревині бука і визначений їм як *Annulohyphoxylon cohaerens* (зараз *Jackrogersella cohaerens*). Коректність ідентифікації було підтверджено в результаті нашої ревізії.

Роботу виконано під керівництвом О.Ю. Акулова, к.б.н., доцента кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудка І.О., Гелюта В.П., Тихоненко Ю.Я., Андріанова Т.В., Гайова В.П., Придюк М.П., Джаган В.В., Ісіков В.П. Гриби природних зон Криму / Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного Національної академії наук України. – Під загальною редакцією І.О. Дудки. – Київ: Фітосоціоцентр, 2004. – 452 с.
2. **Робігалія Кібертрюфеля:** Гриби України. URL: <http://www.cybertruffle.org.uk/ukrafung/eng/index.htm>
3. **Hsieh H.-M., Ju Y.-M., Rogers J. D.** Molecular phylogeny of *Hyphoxylon* and closely related genera // *Mycologia*. – 2005. Vol. 97, N 4. – С. 844–865.
4. **Index Fungorum.** URL: <http://indexfungorum.org>; [24.07.2020]
5. **Mycobank Database.** URL: <http://www.mycobank.org>; [24.07.2020]
6. **Pyrenomycetes from southwestern France.** URL: <http://pyrenomycetes.free.fr/>; [24.07.2020]
7. **Wendt L., Sir E.B., Kuhnert E., Heitkämper S., Lambert C., Hladki A.I., Romero A.I., Luangsa-ard J.J., Srikitikulchai P., Peršoh D., Stadler M.** Resurrection and emendation of the Hypoxylaceae, recognised from a multigene phylogeny of the Xylariales // *Mycological Progress*. – 2018. – Vol. 17, N 1–2. – P. 115–154.